

Innhold:

Vil forby sprøyting i hagen

Naturvernforbundet vil ha forbud mot bruk av giftige sprøytemidler i private hager og plener. Farlig og unødvendig, mener forbundets Sigrun Ringvold.

• side 4

Bygger ned naturen

Den nye Veg- og vegtrafikkplanen betyr at det skal bygges nye veier langs vernede vassdrag, og gjennom og inntil vernede naturområder.

• side 6

Vind og varmepumper

Energiekspert, Cicero-professor og tidligere Esso-direktør Øystein Dahle har skrevet rapport om framtidens energitilgang. Sats på vindkraft og varmepumper i første omgang, solkraft i neste, er Dahles budskap.

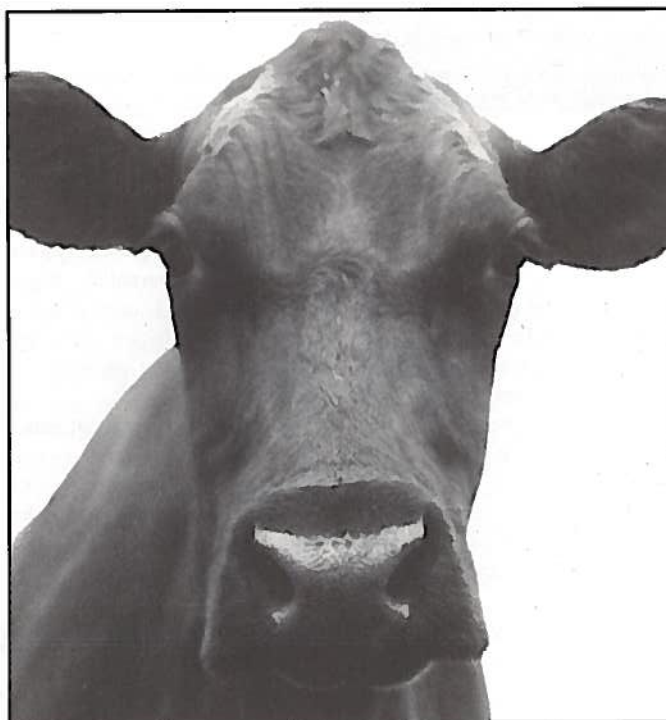
• side 10

- Kan bli pinlig for Norge

Naturvernforbundet er sjokkert over den nye rovdrymmeldingen. Nå vurderer organisasjonen å klage Norge inn for Bernkonvensjonen.

• side 11

– Mer handel gir farligere mat

**Klein ku
kommer
kjørende:
Mer handel
med mat og
dyr betyr
flere
smittestoffer
i maten,
mener
veterinær.**

Regjeringen vil utvide EØS-avtalen, slik at den også skal gjelde for mat og dyr. Veterinær Eystein Skjerve advarer. Han mener dette vil bety mer handel, dårligere kontroll — og til

syvende og sist: Farligere mat.

Informasjonssjef Dag Henning Reksnes i Landbruksdepartementet mener Skjerve og andre norske veterinærer er for lite ydmyke overfor kolleger i

andre land. Eksportlandene har minst like strenge regler som Norge, sier Reksnes.

• side 3

Vil ikke bruke veto

Regjeringen vil ikke bruke vetoretten for å forsvare norske matvareregler mot EU-regler som ikke er like strenge. Det sier landbruksminister Dag Terje Andersen til N&M Bulletin.

I praksis betyr dette at landbruksmyndighetene sier fra

seg muligheten til å stenge for produkter som er tillatt i EU. Dette til tross for at det finnes flere områder hvor Norge ønsker et strengere regelverk.

• side 3

Giftig «nyttbakterie»

Flere produsenter ønsker å selge «nyttbakterien» Bt i Norge - til bruk mot skadeinsekter. Men bakterien, som allerede er i bruk i en rekke land, kan også skaffe folk kvalme, oppkast og diaré, viser norsk forskning.

• side 5

Natur & miljø Bulletin

utgitt av Norges Naturvernforbund

Redaktør (konst.):

Jens Petter Toldnæs.

Redaksjon: Siri Lehne Nilsen, Andreas Tjernshaugen, Frode Rønning.

Adresse: Postboks 2113 Grønerløkka, 0505 Oslo. Tlf: 22 71 55 20. Faks: 22 71 56 40. Direkte: 22 04 46 + 39 (Nilsen), 40 (Tjernshaugen), 41 (Toldnæs), 42 (Rønning). E-post: redn@sn.no

Neste utgave: 9.5.1997.

Abonnement:

199/år (privatpersoner), 500/år (bedrifter)

Annonser: Tlf: 22 71 92 20. Faks: 22 71 92 38.

Trykking: Gan Grafisk. Trykket på 100% resirkulert papir.

Norges Naturvernforbund: Samme postadresse som N&M Bulletin. Web: <http://www.grida.no/ngo/naturvern> post: naturvern@sn.no

norsk fagpresse®

Maten - den gode fiende

— Nasjonens skjebne avhenger av måten de spiser på, skrev Brillat-Savarin. Nesten to hundre år etter at den franske matkunstneren fremsa denne uangripeligheten har Landbruksdepartementet gitt oss Stortingsmelding nr. 40 om «matkvalitet og forbrukertrygghet». Og akkurat det var nok på tide. Ikke minst det med tryggheten.

Paradoksalt nok har mat, som vi jo er temmelig avhengig av, en tendens til å bli fremstilt som en økende trussel for vårt ve og vel.

Vi har lest at det er sprøytemiddelrester i frukten, krydderet vårt er bestrålt og det er salmonella i kyllingene. Sauen har for tiden skrapesyke, store og små skal få genmat, det er kugalskap i kuene og antibiotika i fisken.

Visse tilsetningsstoffer er kreftfremkallende, dem må vi passe oss for. Det er likevel ingen løsning å fange sin egen mat. Høster vi rett fra naturen må vi ikke spise gjedde og abbor, i dem er det kvikksølv. Vi har også hørt om PCB og tungmetaller i fisk fra havet, kadmiumpåvilt og dioksider i krabber. Som et foreløpig høydepunkt er selv ikke hundematen helt til å stole på. En Golden retriever, selve symbolet på norsk familietrygghet, har vandret heden angivelig av kugalskap. Det blir jo ikke noe hyggelig av slikt.

Noe av matangsten må nok tilskrives medias jakt på gode grøss og saker som til de grader gjelder DEG, men fenomenet kan likevel ikke feies under duken som et rent resultat av Dagbladets du-og-ditt-journalistikk.

Parallelt med matmeldingen har Regjeringen foreslått å utvide EØS-avtalen til også å gjelde handel med mat og levende dyr. Dette skal blant annet bidra til at norsk laks ruller raskt ut på kontinentet. Fersk og fin.

Franskmenn er som alle andre, inkludert oss selv, nøye med hva de spiser. De vil ikke ha et rakfisklignende produkt som har godgjort seg på diverse tollstasjoner før ankomst Paris. Derfor er et slikt argument tilsynelatende logisk, men bare tilsynelatende.

Når en veterinær fra ekspertgruppen til Statens næringsmiddeltilsyn advarer mot enda flere måtbårne sykdommer som en følge av en utvidet EØS-avtale holder ikke Regjeringens argumentasjon. Dette må de politikerne som skal stemme over forslaget ta alvorlig. I hvertfall de politikerne som bryr seg om hva velgerne spiser.

En «manisk sol» bak drivhuseffekten?

Slapp av. Kampen mot gasskraftverk er unødvendig. FN-rapportene om klima-konsekvenser av CO2-utslipp er uhyre overdrevet og det er egentlig solas aktivitet som er årsak til klimendringene og drivhuseffekt.

N&M Bulletin
PER LUND

Dette er hovedbudskapet i boka «Den maniske sol — en revolution i klimaforskningen» som kom ut i Danmark, Nederland og Storbritannia tirsdag forrige uke. Den er skrevet av den engelske fysiker og vitenskapsjournalist Nigel Calder. Teorien går ut på at det er «maniske» solflekker som gir temperaturøkninger på jorda — og ikke CO2-utslipp.

Calder støtter seg blant annet på tre danske forskere — noe som selvsagt har bidratt til oppheiting av den danske klimadebatten.

Professor Ivar Isaksen ved

Geofysisk institutt slår nøkternt fast at slike bøker kommer fra tid til annen, men at teoriene synes dårlig bekreftet.

— Ut fra det jeg vet om denne teorien virker det som om kortene blandes og CO2-effekten utelukkes uten at det er noe grunnlag for det.

Isaksen får støtte fra fagfolk i Danmark: Calders bok er allerede slaktet av opptil flere anmeldere med professortittel.

Nigel Calder er ingen hvem som helst. Han har blant annet vært redaktør av det meget velrenommerte tidsskriftet New Scientist. Calder sier til danske Weekendavisen at til tross for teorien om den «maniske sol», er han tilhenger av å redusere forbruket av fossile brenslere.

Presisering om Burkina Faso

INNLEGG
KALLE HESSTVEDT,
GREENPEACE

I forbindelse med intervjuet av meg om pilotprosjektet i Burkina Faso, vil jeg gjerne komme med noen presiseringer.

Selv om jeg avgjort får dårlig smak i munnen av klimaprosjekter av denne typen, og Burkina Faso avgjort har trukket et av de dårligste kortene i den globale kortstokken, var det ikke min mening å gi uttrykk for at «Norge skal inn primært for å tjene fett på prosjektet.»

Ei heller sa jeg at pilotprosjektet i Mexico endte med at spareparene «ble kjørt ut

med billass på landsbygda.» Det jeg derimot sa var at prosjektet inneholdt planer om dette, dersom etterspørselen etter lypærerne ikke var stor nok — ikke at det faktisk skjedde.

Som jeg sa i samtalen med journalisten er nok hensikten med pilotprosjektene ofte den beste. Men veien til helvete er, som kjent, brolagt med gode hensikter. Ikke minst gjelder dette når Norge så til de grader rygger tilbake for tiltak i eget land til «fordel» for prosjekter i fattige land som Burkina Faso, som trenger vår hjelp uansett. Og da går jo mye av vinningen opp i spinningen, og kanskje vel så det.

— Mer handel, farligere mat

Eystein Skjerve fra Norges Veterinærhøgskole advarer mot flere matbårne sykdommer hvis EØS-avtalen utvides til å gjelde handel med mat.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Regjeringen har foreslått å utvide EØS-avtalen til å gjelde handel med mat og levende dyr. En viktig del av bakgrunnen er at norske myndigheter ønsker friere tilgang for norsk fisk på EUs markeder. Forslaget skal behandles i Stortinget i vår.

Dersom regjeringens forslag får flertall i Stortinget, vil det trolig bety økt handel med mat og dyr over grensene. Det vil dessuten bety et skifte av kontrollsystem — fra grensekontroller til sertifikater og attester fra produksjonsstedet.

— Smittepress

Eystein Skjerve ved Veterinærhøgskolen sier til N&M Bulletin

at han frykter for folks helse, hvis EØS-avtalen utvides slik regjeringen har foreslått. Skjerve var med i en ekspertgruppe som sist fredag leverte sin rapport om EØS-utvidelsen. Gruppen var satt ned av Statens Næringsmiddeltilsyn (SNT), og konklusjonene er foreløpig ikke offentlige.

— Økt import gir i seg selv større smittepress. I tillegg er det et problem at handelen skifter hele tiden. Den ene dagen er det kjøtt fra Namibia, den andre dagen fra USA. Sykdomsbildet varierer fra land til land og dermed blir det vanskelig for norske myndigheter å få oversikt. Det har vært fornuftig at vi fram til nå har samhandlet mest med de nordiske land, som har hatt samme sykdomsbilde som oss. Det er ufornuftig med for mye

kontakt mellom forskjellige økosystemer, sier Skjerve.

Gjentatt advarsel

Det er ikke første gang norske veterinærer gir uttrykk for skepsis til friere handel med mat og dyr. For ett år siden laget en gruppe med blant andre Skjerve en rapport på oppdrag fra den Norske Veterinærforening. Rapporten konkluderte med at liberalisering av internasjonal handel med mat og dyr ville gi økt smittepress på norske husdyr og konsumenter. Dette ville gi flere tilfeller av matforgiftning for folk flest. Veterinærforeningen gikk derfor mot utvidelse av EØS-avtalen til å gjelde det veterinære området. Regjeringen svarte at den ville innføre «kom-penserende» tiltak som sikret trygghet for forbrukerne. Disse tiltakene er nå vurdert av SNTs ekspertgruppe, der Skjerve satt som én av fem.

— Regjeringens tiltak i form av overvåking og dokumentasjon vil ikke ha en vesentlig helseforebyggende effekt. Jeg vil derfor anbefale politikerne å gå mot utvidelse av EØS-avtalen,

sier Skjerve, som understreker at han ikke uttaler seg på vegne av SNTs ekspertgruppe.

— For lite ydmyke

Utvidelsen av EØS-avtalen vil flytte kontrollen av matvarene fra grensen til produksjonsstedet. Skjerve er bekymret for at vi dermed vil måtte stole på attester og dokumenter fra land over hele verden.

Informasjonssjef Dag Henning Reksnes i Landbruksdepartementet synes norske veterinærer er for lite ydmyke mot kolleger i andre land.

— Vi snakker om land som har minst like strenge regler som oss, sier han.

— Vil utvidelsen av EØS-avtalen gi mer smittepress?

— Statistikken vil gi svaret.

— Er dette å være «føre var»?

— Ja, fordi vi har kompensere-nde tiltak.

— Som ikke er gode nok, i følge rapporten.

— Jeg har ennå ikke lest denne rapporten, men vi har alltid vært åpne for å vurdere nye tiltak, sier Reksnes. ■

Vil ikke bruke veto

Landbruksminister Dag Terje Andersen slår fast overfor N&M Bulletin at regjeringen ikke vurderer å legge ned veto mot noen av de omstridte EU-direktivene om matkvalitet og -sikkerhet.

N&M Bulletin
PER LUND

— Regjeringen har ingen som helst planer om å vurdere veto mot EØS-direktiver. Vår linje er forhandlinger og vi regner med å oppnå en enighet med EU på de områdene der vi i dag er uenige, understreket statsråden like etter at han hadde presentert matmeldingen — som åpenbart ikke var like velsmakende for alle.

Det betyr at landbruksministeren sier fra seg muligheten til å stenge det norske mar-

kedet for produkter som er tillatt i EU.

Det finnes flere eksempler på områder der norske myndigheter har eller ønsker å ha strengere regler enn de EU har. Pr. i dag gjelder dette både import og merking av genmat, tilsetningsstoffer og veterinære bestemmelser. Ingen av de norske særreglene skal altså forsvares med et veto. Men generelt sier statsråden at lovgivingen skal gjennomgås, tilsynet styrkes og kontrollen bedres. Hvordan vil regjeringen komme tilbake til. ■

Usikker gen-merking

Regjeringen sier at den vil innføre merking av gen-mat. Internasjonale handelsavtaler kan gjøre dette vanskelig.

N&M BULLETIN
FRODE RØNNING

— Jeg er godt fornøyd med at regjeringen nå vil merke all genmodifisert mat, sier Stine Wohl Sem i Forbrukerrådet. Stortinget vedtok i 1995 at all genmodifisert mat skal merkes. Hun forventer at organisasjonene i Nettverk for mat og miljø blir tatt med på råd når forskriftene skal utarbeides.

— Jeg er mer usikker på hva som skjer med den norske merkeordningen i forhold til EØS og WTO. Vi kan risikere at tilpasning til disse avtalene vil

gjøre det vanskelig med fullgod merking, sier Sem.

Nylig vedtok EU genmerkingsregler som betyr at selve de genmodifiserte produktene skal merkes. Produkter med genmodifiserte bestanddeler skal derimot ikke merkes. Norge ønsker å merke også disse produktene. ■

AKZO NOBEL
Thor's Kemiske Fabrikker

Krever forbud mot sprøytemidler

Løvetann og bladlus skal ikke lenger kverkes med gift hvis Naturvernforbundet får det som det vil. Organisasjonen krever forbud mot sprøytemidler i private hager og offentlige parker.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

— Forurensning fra sprøytemidler er i ferd med å bli et av de største miljøproblemene våre. Rester av gift er funnet i frukt og grønnsaker, drikkevann og luft i store deler av Europa. Hvert år brukes 120 tonn i norske hager.

Det utgjør 13 prosent av totalforbruket, og er helt unødvendig. Derfor må det forbys av myndighetene, sier Sigrun Ringvold i Naturvernforbundet. Hun mener det finnes alternativer til de kjemiske sprøytemidlene.

— Sprøytemidlene tar ikke bare knekken på ugress og skadedyr. De tar livet av nyttige

planter og dyr også. For eksempel kan de ta livet av insekter som er viktige for at trær og busker i hagene bærer frukt.

Ringvold oppfordrer folk til å tenke mer mangfold i hagen. Særlig for barn mener hun det er kjedelig med plettfriske plener og altfor velfriserte blomsterbed.

— Hager med stort mangfold av planter — både hageplanter og ville planter — er langt mer spennende i seg selv. Dessuten trekker de til seg sommerfugler og andre insekter, og dermed også fugler.

— Undersøkelser viser at barn av bønder som bruker sprøytemidler får oftere kreft enn andre. Det sier noe om hvor farlige sprøytemidler kan være.

— Monner det om hageeierne dropper sprøytemidlene?

— Ja. Hageeierne står for minst 13 prosent av sprøytemiddelforbruket. Sannsynligvis mer fordi inntil 1. juli i år har hageeiere mulighet til å kjøpe yrkespreparater. Det vil si sprøytemidler som er beregnet på landbruket og som derfor ikke blir synlig i «hage-statistikken». I tillegg kommer det som brukes av sprøytemidler i parkene.

— Hva med bruken av sprøytemidler i landbruket?

— Der kan det helt klart reduseres mye, men vi vil i første omgang konsentrere oss om bruken i hager og parker. ■

Anbefaler løsning på boks

«Bare sprøytemidler hjelper.» Silk lød svaret fra en tredel av hagesentrene som Miljøhelmevernet ba om råd mot skadedyr.

— Vi er vant til å kjøpe løsninger på boks. Hagesentrene er vant til å selge løsninger på boks. Derfor bruker vi gift istedet for å forebygge skade, sier Dag Endal i Miljøheimevernet.

Det er ett år siden Miljøheimevernet ringte 46 hagesentra over hele landet og ba om råd mot dyr som bladlus, mel-

dugg og snegler.

— Det ble mye blest om undersøkelsen i media, og jeg håper den har bidratt i positiv retning. Men dessverre tror jeg ikke de store endringene har skjedd, sier Dag Endal i Miljøheimevernet.

Halvparten kunne på direkte spørsmål om alternativer gi noen råd om giftfrie metoder, men

bare 15 prosent anbefalte giftfrie metoder eller solgte ikke sprøytemidler i det hele tatt.

— Skal ikke hagen være en kilde til innsikt i naturen og glede over å spille på lag med naturen? Da må hagesentrene tilby kunnskap, ikke bare gift på sprøyteflasker, sier Endal. Han understreker at det finnes gode alternativer til sprøytemidler. I løpet av våren vil Miljøheimevernet dele ut hefter med praktiske tips. ■

Sprøyt på Stortinget

— Stortinget må be Miljøverndepartementet gjøre noe med den altfor store bruken av sprøytemidler i private hager, mener stortingsrepresentant Børre Rønning fra SV. Han og partifellen Paul Chaffey vil ta opp saken på Stortinget.

— Foreløpig jobber vi med å finne et krav vi har mulighet til å få flertall for, sier han. ■

Bare sprøyt?

For noen uker siden fikk danske følgende melding: Det er trolig sprøytemiddelrester i Københavns drikkevann. Analyser hadde avdekket AMPA i drikkevannet — noe mange fryktet stammet fra sprøytegiften Roundup.

Men nå er det tvil om resultatene: Laboratoriet hadde sporet AMPA i blindprøver med destillert vann, og dermed er det sådd tvil om påliteligheten til analysene.

København kommune må

begynne forfra igjen, og vil denne gangen analysere vannprøvene på forskjellige laboratorier, skriver Information.

Asker kommune
tar miljøet på alvor

Jernbaneverket

Vi utvikler det nasjonale jernbanenettet for det 21. århundre og for miljøvennlig transport

Jernbaneverket

«Nyttebakterie» kan gjøre folk syke

Nyttebakterien Bt sprøytes på jordbruksprodukter for å bekjempe skadedyr. Nå viser det seg at bakterien kan gjøre folk syke.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

Kvalme, oppkast og diaré kan være resultatene av sprøyting med jordbakterien Bt (*Bacillus Thuringiensis*). I utlandet har bakterien lenge vært brukt til å bekjempe skadedyr i jordbruket.

Nå har norske forskere oppdaget at den lager giftstoffer som ikke bare tar knekken på åmer, men også kan gjøre mennesker syke.

— Bt er en sporedannende bakterie som finnes naturlig i jord. Men når vi sprøyter den på jordbruksprodukter, øker sjansen for at folk kan bli syke, sier Ida Hegna ved Farmasøytisk institutt på Universitetet i Oslo.

Ligner en forurensner

Det var i forbindelse med kartlegging av genene til forskjellige *Bacillus* at forskere ved instituttet oppdaget stor likhet mellom nyttebakterien Bt og forurensningsbakterien *Bacillus cereus* (Bc). Bc er også en sporedannende jordbakterie som kan lage giftstoffer som blant annet gir matforgiftning. Til tidsskriftet *Apollon* sier Anne-Brit Kolstø at bakterier man tidligere trodde var forskjellige arter i virkeligheten er én og samme art.

Søker om tillatelse i Norge

Foreløpig har ikke sprøyting med Bt vært aktuelt i Norge. Det kalde klimaet gjør at effekten

ikke er særlig stor. Men flere søknader om tillatelse ligger nå til vurdering hos Landbruks-tilsynet.

— Det finnes mange forskjellige Bt-stammer som lager forskjellige gifttyper som virker mot ulike skadeinsekter. Sprøyting kan aksepteres hvis man velger stammer som ikke lager menneske-skadelige giftstoffer, mener Hegna. Hun viser til at sprøytingen først og fremst foregår i land hvor insekt-ødeleggelse av jordbruksprodukter har alvorlige konsekvenser for befolkningen, og hvor Bt kanskje er å foretrekke framfor kjemiske sprøytemidler.

Hegna understreker imidlertid at vi ikke vet hvilke konsekvenser det har på miljøet når store mengder Bt tilføres. — Man kan for eksempel stille spørsmål om den naturlige balansen mellom bakteriene i miljøet vil endres, sier hun.

Mais og bete er blant de grønnsakene som sprøytes med Bt. Hegna sier man kan beskytte

seg mot giftstoffene ved å vaske grønnsakene godt — stoffene trenger ikke inn i matvarene.

— Det er også viktig ikke å la for eksempel ris bli stående varm lenge. Da kan bakteriesporer i risen få ideelle forhold, spire og produsere gift. ■

Lenge til norsk godkjenning

Hittil er ikke Bt brukt i Norge, men Landbruks-tilsynet har flere søknader liggende inne til godkjenning. Terje Røyneberg hos Landbruks-tilsynet regner imidlertid med at det kan ta lang tid før noen avgjørelse tas.

— Vi vil undersøke problemstillingene rundt Bt grundig før noen eventuell godkjenning. Dessuten må middelet prøves mer ut i norske forhold før vi kan behandle søknadene, sier Røyneberg.

Insekter tåler Bt-giften

Insekter kan venne seg til Bt-giften raskere enn man tidligere har trodd. Det viser ny forskning. Resultatene kan stikke kjepper i hjulene for salg av genmodifiserte planter.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

— Mye tyder på at resistens mot Bt-giften utvikles raskere enn vi hadde trodd. Det er urovekkende, og det gjør meg skeptisk til utviklingen av genmodifiserte planter som har fått giften innebygd. Blant annet mais har fått tilført gener fra denne bakterien, og kan dermed produsere giften selv, sier Trond Hofsvang ved Planteforsk.

Han mener skadedyr må bekjempes på mange forskjellige måter for å unngå utvikling av

resistens mot enkelte midler. Satsingen på genmodifiserte planter med innebygd gift karakteriserer han som dristige kjempesøker.

— Det er store diskusjoner om deler av bomullsavlingen i USA sist sommer ble dårlig nettopp fordi det var brukt genmodifiserte planter med Bt-gift. Effekten var ikke på langt nær så god som man hadde regnet med, og det er uenighet om hvorvidt det skyldtes at resistensen har utviklet seg raskere enn vanlig.

— Samtidig skal vi være klar over at Bt-giften er brukt over

store arealer i over 40 år, uten at vi har hatt store problemer med den, sier Hofsvang.

Nye forskningsresultater fra Universitetet i Arizona i USA tyder på at insekter langt raskere enn antatt kan bli resistente mot Bt-giften, melder avisa Infor-

mation. Funnene kan være problematiske for selskaper som bruker store penger på å utvikle genmodifiserte planter med innebygd Bt-gift. Ekstra-nyttene ved slike planter faller fort bort hvis insektene raskt venner seg til giften. ■

NIJOS, Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, er landets ledende leverandør av informasjon om landskap, jord, skog og vegetasjon. Vi kartlegger naturressursenes kvalitet og tilstand og utfører konsekvensanalyser. Instituttet dekker hele landet, og tilbyr nasjonale oversikter, temakart, eiendomsviser registre, høy kompetanse og avansert teknologi.

For mer informasjon ta kontakt
Tel: 64 94 97 00
Fax: 64 94 97 86

Trafikk uten klima-krav

Regjeringen hevder at samferdsels-investeringene ikke har særlig betydning for utslipp av klimagassen CO₂.

N&M Bulletin

ANDREAS TJERNSHAUGEN

Veitrafikken bidrar med 21 prosent av de norske utslippene av karbondioksid (CO₂), som er den viktigste klimagassen. Likevel inneholder ikke regjeringens forslag til samferdselspolitikk for de neste ti årene et eneste tiltak for å begrense disse utslippene. Regjeringen mener at utbyggingen av transportsystemet ikke bør ta spesielt hensyn til trusselen

om globale klimaendringer.

— Rår ikke over

I et avsnitt om miljøproblemer i Norsk veg- og vegtrafikkplan 1998-2007 (St meld nr. 37) heter det at: «Det er ikke satt særskilte forutsetninger for utviklingen i utslippene av CO₂. Tiltak som har effekt i forhold til slike utslipp, er særlig knyttet til den generelle avgiftspolitikken - og er i liten grad tiltak Statens vegvesen rår over. F.eks vil både innretning av

og størrelsen på investeringsprogrammet bare ha marginale effekter på slike utslipp.» Regjeringen utelukker med andre ord at CO₂-utslippene fra trafikken kan begrenses gjennom planleggingen av transportsystemet.

Avgifter

Det er avgiftene på transport som skal være regjeringens virkemiddel for å begrense CO₂-utslippene fra trafikken. Nivået på disse skal først tas opp i forbindelse med behandling av utredningen fra Grønn skattekommisjon, står det i stortingsmeldingen om prioriteringer for de ulike transportsektorene (St meld nr 36). Meldingen forutsetter fortsatt vekst i

veitrafikken. Det betyr at CO₂-utslippene vil fortsette å øke.

Oppgitt

Klimapolitikken har vært en viktig begrunnelse når Natur & Ungdom (NU) har aksjonert mot de siste årenes store veiutbygginger. Einar Håndlykken, nestleder i NU, er oppgitt over regjeringens vurdering:

— Mer veier betyr mer trafikk, og dermed økte CO₂-utslipp. Den sammenhengen har vi snakket om i mange år, og etter hvert er den godt dokumentert. Det er skuffende at regjeringen ikke ser at utslippene blir større hvis man bruker penger på vei, enn hvis man istedet satser på kollektivtrafikken, sier Håndlykken. ■

Veier truer verneverdig natur

Den gode nyheten er at vegvesenet har blitt flinkere til å kartlegge naturinngrepene. Den dårlige nyheten er at veiene blir bygd likevel.

N&M Bulletin

ANDREAS TJERNSHAUGEN

Norsk veg- og vegtrafikkplan (NVVP) 1998-2007 anbefaler 15 prosjekter som Vegdirektoratet mener har «stor og meget stor negativ konsekvens for biologisk mangfold». I praksis betyr det blant annet at man planlegger veiutbygging i leveområdene til truede dyre- og plantearter. Inngrep i strandsoner ser ut til å være det dominerende problemet med hensyn til biologisk mangfold, heter det i veiplanen. Vernede vassdrag som Rauma, Os og Gaula vil bli berørt av utbygging.

— Vi er veldig godt fornøyd med at det er kommet inn verk-tøy for å vurdere naturinngrepene i veiplanen. I denne omgang har det vel ikke endret så mye på investeringsplanene, men jeg har tro på at det vil gi virkning på

sikt, sier Erik Stabell i Direktoratet for Naturforvaltning (DN). DN har gitt vegvesenet råd om utformingen av indikatorer.

Store områder

21 kilometer planlagt vei går i strandsonen, altså på utfyllinger eller mindre enn ti meter fra strandkanten. En tilsvarende strekning går under hundre meter fra vernede vassdrag.

Store arealer med vernet natur vil berøres: Ni kvadratkilometer av nasjonalparker, landskapsvernområder og deres nærområder ligger under en kilometer fra utbygginger eller justeringer. 450 dekar av naturreservater og deres nærmeste omgivelser havner tettere på prosjekter i veiplanen enn 250 meter. Ett eneste prosjekt - Lofast-sambandet - vil forstyrre 11 kvadratkilometer av gjenværende villmarksområder.

— Tallene illustrerer godt at vegutbygging mange steder er et stort problem i forhold til strandsoner og vassdrag. Tallene er dessuten et varsko om at det kan være snakk om betydelige naturinngrep også i forhold til andre viktige områdetyper. Utbygging i strandsonen og nær verneområder skal bare skje når det er spesielt godt begrunnet, sier Stabell i DN.

Gjennomføres likevel

— For første gang får vi en samlet oversikt over hvor store skader nye veier påfører natur- og kulturmiljøet. Det er jo positivt. Men dessverre tar man ikke konsekvensen av undersøkelsene - prosjektene gjennomføres likevel, kommenterer Anders Jordbakke i Naturvernforbundet. ■

Fortsatt helseskadelig byluft

— Stille betingelser for velmillardene, foreslår Anders Jordbakke i Naturvernforbundet.

Med regjeringens forslag til veiplan blir det fortsatt helseskadelig luft i storbyene, hevder Naturvernforbundet.

— Det holder ikke å flytte trafikk ved å bygge nye hovedveier når forurensningsproblemet er spredd over store områder, sier seksjonsleder Anders Jordbakke.

— Staten bør inngå avtaler med kommunene hvor vei-prising, begrensinger for parkering, kollektivsatsing og tilrettelegging for syklisters settes som betingelse for statlige veimidler, foreslår han. ■

Salg av Vestlandsfjell

Mange vil starte sitt eget pukkverk i Hordaland. Fylkeskommunen har kartlagt mange store drivverdige forekomster av pukk, og utbyggerne står i kø.

N&M Bulletin

FRODE RØNNING

Fylkesmannens Miljøvern-avdeling i Hordaland er ikke glad for alle planene om nye pukkverk.

— Det siste året har vi hatt seks saker til høring. Av disse seks vil tre få gigantiske dimensjoner, sier førstekonsulent Arne Matthiessen ved Miljøvern-avdelingen.

— Vi ønsker at politikerne i fylket kunne vurdere nye pukkverk i en regional sammenheng. Anleggelse av så mange pukkverk vil komme i strid med fylkesplanene, der det er satt opp målsettinger for blant annet

reiseliv og friluftsliv, sier Matthiessen.

Avdelingsingeniør Einar Borgund ved fylkeskommunens avdeling for regional utvikling vil ikke skru bremsene på.

— I det siste har vi sett et skred av henvendelser fra folk som vil starte pukkverk. Dette er delvis fordi vi har avdekket store ressurser, og delvis fordi noen ser et marked for dette i Europa. Jeg kan ikke se hvordan vi kan lage en plan for å avgrense antall pukkverk i fylket, sier Borgund.

— Skulle vi sette et tak på to pukkverk i Hordaland? Hver sak må sees for seg, der arbeidsplasser og eksportinntekter veies

opp mot miljøvern og estetiske hensyn. I de tilfellene der det er snakk om underjordiske verk kan

ulempene for naturvernet bli langt mindre, sier Borgund. ■

Gull av gråstein

Hordaland Fylkeskommune og Norges Geologiske Undersøkelser har undersøkt alle plasser i fylket med drivverdige forekomster av pukk. Kari Sand i fylkeskommunen sier at man

fant 24 nye aktuelle lokaliteter for etablering av pukkverk. Det ble blant annet ble lagt vekt på hensyn som mulige konflikter, avstand til bebyggelse, kommunens syn og havneforhold. ■

Gigantverk i Jondal

I Jondal i Hardanger planlegges Norges største pukkverk. Planen er å ta ut fem millioner tonn stein i året og knuse det til pukk for eksport. Dette tilsvarer hele Norges eksport i dag.

Natur og Ungdom i Jondal og Kvam stiller seg skeptisk til prosjektet, og avviser melding-

en som utbyggerne har kommet med.

— Dette er et stort inngrep i en unik naturtype i Hardanger, sier Solveig Prestegard i Kvam Natur og Ungdom. Hun forteller at fjellet strekker seg 400 meter opp fra fjorden på den aktuelle plassen. ■

Stor ståhei for ingenting

Regjeringens innskjerping av grenseverdiene for støy er knapt hørbare for det menneskelige øre.

INNLEGG

CHARLOTTE TORP

Regjeringen vedtok grenseverdiene for støy og luftforurensning i desember 1996. De viktigste endringene i forhold til det opprinnelige forslaget fra 1995, var at grensene for støy og nitrogenoksider var litt forbedret. Nå viser det seg at forbedringene for støy i hovedsak skyldes en endring av beregningsmodellen som skal brukes. Forbedringen som regjeringen presenterte i desember var derfor i stor grad fiktiv.

250 000 nordmenn er i dag sterkt støyplaget i sine hjem, og veitrafikken er hovedgrunnen til dette. På tross av at det har vært

etterspurt i en ti års tid, har hverken støy eller luftforurensning fra trafikk vært regulert gjennom lovverket.

Høsten 1995 foreslo regjeringen endelig at grenseverdi for innendørs støy fra trafikk og andre støykilder skulle dekkes av forurensningsloven. Forslaget som lød på 45 desibel, ble møtt med massiv kritikk. Grunnen var at det kun ville gi støyreduksjon for en brøkdel av de støyplagede. Presset på regjeringen var derfor stort for å komme med et forslag til grenseverdi som i større grad tok helseproblemene fra trafikken på alvor.

I desember 1996 vedtok

regjeringen grenseverdier for støy på 42 desibel, og mange så det som positivt at man et lite stykke på vei tok alle høringsuttalelsene til følge. I pressemeldingen fra Miljøvern-departementet het det: «De viktigste endringene i forhold til årets høringsrunde, er at Regjeringen nå går inn for å skjerpe utslippsgrensene for nitrogenoksider (NO₂) og støy.»

Grunnen til at regjeringen er såpass tilbakeholdende med å vedta grenseverdier med reell betydning, er at eier av veiene blir forpliktet til å løse støyproblemene fra trafikken på veien. Staten er eier av de fleste problemveiene. Regjeringen er ikke villig til å bruke trafikkreduksjon i byene som virkemiddel, på tross av at dette er samfunnsøkonomisk svært lønnsomt, og at vi får løst flere miljøproblemer på kjøpet. Isteden går man inn for å redusere innendørsstøyen gjennom støy-skjerming, fasadeisolerings, bygg-

ing av tunneler og innløsning av hus. Dette betyr store utgifter for staten. Vegdirektoratets støymodell VSTØY skal brukes til å kontrollere at grensene overholdes. Det viser seg nå at hovedgrunnen til at regjeringen kunne sette en strengere grenseverdi var at VSTØY-modellen er endret. Den viktigste endringen er at tallene for støy fra hvert kjøretøy er justert ned i tråd med utviklingen i bilparken. Med den nye modellen beregnes det derfor noe lavere støy enn før: 42 desibel med den nye modellen tilsvarer derfor 43-44 desibel med den gamle. Reelt sett ble m.a.o. grenseverdien kun endret fra 45 desibel til 44 desibel. En så liten endring er ikke merkbar for det menneskelige øre.

At beregningsmodeller utvikles og forbedres er positivt. Det som er kritikkverdig er at regjeringen fremstiller en modellendring som en reell innskjerping av grenseverdiene.

Avfallsplaner uten innhold

Mange kommuner har brutt forurensningsloven fordi avfallsplanene kom for seint og ofte manglet innhold.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Kommunene var pålagt å lage avfallsplaner innen utgangen av 1995, men det var få kommuner som overholdt fristen. Da planene endelig kom var miljøvernmyndighetene ikke fornøyd med innholdet.

Lovbrudd fra kommunene

— Vi kommer ikke til å straffe de kommunene som har brutt loven med bøter, sier Kari Holden i Statens forurensningstilsyn (SFT). Det betyr ikke at hun er fornøyd.

— Arbeidet gikk seinere enn vi forventet. I oktober 1996, ni måneder etter at fristen gikk ut, var det fortsatt 170 kommuner som ikke hadde vedtatt avfallsplaner. Jeg tror imidlertid situasjonen er litt bedre i dag, sier Holden.

Hun mener mange av avfallsplanene er for dårlige, og anbefaler at de blir revidert så fort som mulig. Gjennom loven er kommunene pålagt å revidere planen hver valgperiode.

— Få kommuner har en plan for hvordan de skal informere og trekke med befolkningen i avfallsbehandlingen. Jeg vil anbefale kommunene å gjøre dette til en del av Lokal Agenda 21. Det betyr at kommunen trekker inn næringsliv, organisasjoner og folk flest i denne prosessen, sier Holden.

Bedring i Sør

— Mange av avfallsplanene i Vest-Agder hadde dårlig lesbarhet, sier Frode Rosslund ved Fylkesmannens Miljøvernnavdeling i Vest-Agder.

— Planene var ofte generelle og lite handlingsrettet.

— Har du noen gode ek-

empler på kutt i søppelmengdene?

— Ikke mange, men i Kristiansand driver 7% av husstandene med hjemme-kompostering, og Fretex har et ombrukssenter. Innføring av avfallsgebyr som avhenger av vekt og volum er også gode ideer. De kommunene som har satt som mål å ikke øke avfallsmengden får ikke lov til å deponere mer avfall enn de selv har lovet i planene. Vi tror dette kan være en måte å redusere avfallsproduksjonen på, sier Rosslund.

Halvparten av kommunene i Vest-Agder skal revidere planene i løpet av året, men Rosslund tror dette kan slå begge veier.

— Mange har fått kalde føtter fordi de ser at når store ord skal settes ut i praksis vil dette kreve arbeid og ressurser. Enkelte vil derfor bruke revideringen til å redusere ambisjonene, sier Rosslund.

SFT seint på banen

Miljøvernleder Lars Tore Martinsen i Flekkefjord kommune er ikke helt med på kritikken fra SFT.

— De kom seint på banen og ga kommunene kun to år til planleggingen. Fra vår side er vi nå i siget, og nye statlige retningslinjer gjør at vi hele tiden må skjerpe oss, sier Martinsen. ■

▼ fakta

Kommunale avfallsplaner skal inneholde oversikt over avfallskilder, avfallsmengder, tiltak for begrensning av avfallsmengden, tiltak for sortering, innsamling, gjenvinning og sluttbehandling, og oversikt over økonomien.

Select Service Partner

- servering med omtanke

Ulovlig hjemmebrenning

Brenning av søppel i utendørs småovner er vanlig mange steder. Ovnene spyr ut store mengder miljøgifter, og Statens forurensningstilsyn ber kommunene rydde opp.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Hvert år brennes mellom 15 000 og 45 000 tonn søppel i utendørs småovner eller åpent i bål. De ansvarlige er husholdninger, landbruket og bedrifter. Statens forurensningstilsyn (SFT) presenterer i disse dager et faktaark om problemet.

Mye giftigere røyk

SFT har sammenlignet utslippene fra brenning av søppel i småovner med brenning i store søppelforbrenningsanlegg. Undersøkelsene viser at utslippene

av miljøgiften PAH (polysykliske aromatiske hydrokarboner) er mellom 200 000 og 500 000 ganger høyere fra småovnene enn fra lovlig søppelforbrenningsanlegg. Dioksinutslippene er mellom 40 og 110 ganger høyere enn fra anlegg som har utslippstillatelse. I tillegg til dette kommer utslipp av tungmetaller, CO og støv.

Jarle Marthinsen ved SFT sier at småovnene gir ufullstendig forbrenning av avfallet.

— Utslippene av miljøgifter er urovekkende, og støvutslippene er svært plagsomme for astmatikere. Jeg vil anbefale folk

som plages av «hjemmebrenning» av søppel til å snakke med de som brenner. Denne virksomheten er forbudt ifølge forurensningsloven, og kommunale helsemyndigheter har mulighet til å stoppe slik virksomhet. Marthinsen sier at kommunene kan forebygge problemene ved å sørge for skikkelig innsamling av avfallet.

Bråtebrenning ikke sjekket
Våren er naturlig nok høysesong for bråtebrenning.

— Brenning av hageavfall som vått løv og gress er ikke en akseptabel fritidssysel, sier Marthinsen. SFT har ikke undersøkt følgene av bråtebrenning like nøye som brenning i småovner.

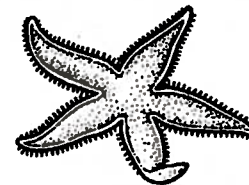
— Det er likevel ingen tvil om at mange er plaget av røyken fra bråtebranner. Brenning av vått organisk materiale gir ufullstendig forbrenning og store utslipp av miljøgifter, sier Marthinsen. ■

▼ fakta

PAH dannes ved all ufullstendig forbrenning av organisk materiale. Kan være giftig, kreftfremkallende og endre arvestoffet. Vurderes som et betydelig miljøproblem.

Småovner slipper ut 5-30 tonn i året. Til sammenligning slippes det ut 0,6 kg pr år fra de godkjente anleggene som brenner ti ganger mer søppel enn småovnene.

Dioksiner dannes bl.a. ved avfallsforbrenning. Noen av dem regnes som de giftigste stoffene vi kjenner. Tungt nedbrytbare. Utslippene er betydelig redusert i Norge de senere år.

Sjöstjerner, Asteroidea, klasse av pigghuder som har flat, stjerneformet eller femkantet kropp med sugeføtter på undersiden av armene. Munnen sitter midt på undersiden og fører inn til en sekkformet mage. De fleste sjöstjerner er rovdyr som lever av skjell, krabber og andre bunndyr. Noen av artene har så stor regenerasjonsevne at de kan danne en ny stjerne fra en enkelt arm. I norske farvann finnes ca. 40 av ca. 2000 arter.

Sjöstjerner, sjøpinnsvin og kråkeboller tar pulsen på havmiljøet ved å fungere som et slags miljøtermometer. Der de finnes er det sunne omgivelser.

Vi som har vårt virke i tilknytning til havet forstår hvor viktig det er å ta vare på det miljøet som er grobunn for alt liv.

NORGES REDERIFORBUND

Postboks 1452 Vikta, 0116 Oslo.
Telefon: 22 40 15 00. Telefax: 22 40 15 15.

Toget betyr bedre miljø

Jakter på sennepsgen

Forskere i USA får 12 millioner dollar for å forske på genene til sennepsplanten, skriver Internasjonalt miljønyt. Målet er blant annet å finne genene som gjør at planten kan ta opp i seg naturfremmede stoffer i jorda. Forskningen er et ledd i arbeidet med å utvikle teknikker for å rense jord ved bruk av planter.

Miljøvernteknikk

Konsulentfirma for teknisk miljøvern

25 års selvstendig virksomhet med planlegging, utredning og kurs/undervisning innen områdene:

Rensing av kommunalt og industrielt avløpsvann, avfallsbehandling og gjenvinning, spesialavfall, avgassrensing, vondt lukt, støvvern i bomiljø.

Alle miljøproblemer har en løsning! Kontakt:

Sivilingeniør Jan Oddvar From
Cort Adellers gate 14, 0254 Oslo

Tel.: 22 44 57 58 - Fax: 22 44 15 82
E-post: Jan.From@tu.no
Organisasjonsnr.: NO 970 205 497

— Dropp gasskraft.

Sats på vind og jordvarme

Energiekspert Øystein Dahle gir energiminister Ranveig Frøiland klar melding:

Sats på vindmøller og varmepumper — så trenger vi ikke gasskraft.

Natur & Miljø Bulletin
ANDREAS TJERNSHAUGEN

Nærings- og energidepartementet bestilte en rapport om framtidens energisystemer fra forskningssenteret CICERO. Rapporten er nå ferdig. Den er ført i pennen av tidligere Esso-direktør Øystein Dahle, professor II ved CICERO. Han mener vindmøller og varmepumper kan skaffe ny kraft inntil solenergi blir billig nok.

50 år framover

Dahle forsøker å se 50 år inn i framtida, og får øye på store problemer. Bruken av fossile brenslers må reduseres, samtidig som etterspørselen etter energi stadig vokser. Rapporten foreslår en strategi for hvordan energinasjonen Norge kan bidra til — og tilpasse seg — en mer bærekraftig utvikling av verdens energisystem. Det slås fast at epoken for utbygging av vannkraft raskt nærmer seg slutten. Gasskraftverk nevnes ikke med et ord, og overfor N&M Bulletin slår forfatteren fast at

strategien han anbefaler gjør gasskraftverk helt overflødig.

Vind i vekst

De viktigste kildene til ny kraft i Norge de neste 20 årene kan bli varmepumper (se egen sak) og vindmøller. Vindkraft er idag verdens raskest voksende energikilde, heter det i rapporten. I løpet av 1995 vokste elektrisitetsproduksjonen fra vindmøller med hele 32%, og Dahle mener at vindkraft snart vil være den billigste kilden til mer elektrisitet.

— Norge er i en spesielt gunstig posisjon med tanke på vindkraft. Vi har en lang kystlinje med gode vindforhold, og vi har dessuten mulighet til å «lagre vinden»: I perioder med sterk vind kan vi rett og slett spare på vannet i demningene. Satser vi stort på vindkraft er mulighetene for å utvikle en ny, høyteknologisk mekanisk industri store.

Lunken til blo

På lang sikt blir solenergi den viktigste energikilden, tror Øystein Dahle. Han mener

bekymringen for at solkraft er plasskrevende er sterkt overdrevet: Riktignok tar et solkraftverk større plass enn et kullkraftverk som produserer like mye energi — men det krever faktisk mindre areal enn et tilsvarende vannkraftverk! Det vil imidlertid ta litt tid før elektrisitetsproduksjon med solceller er konkurransedyktig.

Rapporten stiller et spørsmålstegn ved hvor stort bidrag bioenergi, som ofte fremheves av miljøbevegelsen, kan gi til et bærekraftig energisystem: Dyrking av planter til energiformål krever store arealer, og Dahle frykter at konkurransen mellom mat og energi vil være negativ for matproduksjonen.

Omvendt kjøleskap

Varmepumper bør gi et netto-bidrag til Norges energisystem på 10 terrawattimer (TWh) i 2010, skriver Øystein Dahle i rapporten «Towards A Sustainable Energy System». Til sammenligning skal de to planlagte gasskraftverkene på Vestlandet produsere 5,6 TWh strøm. Prinsippet for varmepumper er velprøvd, men bortimot genialt: — En varmepumpe virker som et omvendt kjøleskap. Elektrisitet brukes til å flytte varmeenergi, slik at en bygning kan varmes opp mens f.eks. bakken utenfor blir kjølt ned. Dette systemet er enormt mye mer effektivt enn panelovner — en TWh strøm skaffer tre TWh varme, forteller Dahle entusiastisk.

Han mener at norske myndigheter og bedrifter hittil har

forspilt store muligheter til industriutvikling ved å ikke utvikle det sterke fagmiljøet på varmepumper i Trondheim kommersielt. Mens bare 19.000 varmepumper er i bruk i Norge, har svenskene installert hele 300.000.

— Hvis vi sammenligner nabobyene Halden og Strømsstad på hver sin side av grensa, ser vi en dramatisk forskjell: Varmepumper er en viktig del av energisystemet i Strømsstad, mens de er nesten ukjente i Halden. Forklaringen ligger i den billige strømmen i Norge. De lave prisene har gitt oss verdens største el-forbruk per hode. Norge er faktisk det eneste landet i verden som i hovedsak varmer opp husene med ineffektive panelovner, fastslår Dahle.

Dansker vil ha væravhengig CO2-regnskap

Eksport av kullkraft til Norge og Sverige ga dramatisk vekst i Danmarks CO2-utslipp ifjor. Den danske Energistyrelsen mener denne økningen skal trekkes fra landets utslippstall.

N&M Bulletin
ANDREAS TJERNSHAUGEN

Danmarks CO2-utslipp gjorde et kraftig hopp i 1996. Økningen på 23 prosent skyldtes i hovedsak økt eksport av kullkraft til Norge og Sverige. Den danske Energistyrelsen mener at tørre vintre i

nabolandene ikke kan avgjøre vurderingen av dansk klimapolitikk, og har derfor foreslått å trekke fra denne økningen.

Meldingen om at Energistyrelsen arbeidet med å justere utslippstallene vakte oppmerksomhet i danske medier: «Danmark sminker CO2-tal» skrev Det Fri

Aktuelt, som kunne fortelle at Norge og Sverige nektet å ta utslippene inn i sine klimaregnskap. Energistyrelsen understreker på sin side at den offentliggjør både faktiske utslippstall og et korrigert tall, og at begge disse innrapporteres til sekretariatet for Klimakonvensjonen. Vel 13 millioner tonn CO2 er trukket fra i det korrigerte tallet for i år. Danmark vil at det korrigerte tallet skal

legges til grunn for den internasjonale klimaavtalen som skal vedtas i desember i år.

— Vi mener det må tas spesielt hensyn til klimavariasjoner både innenlands og i nabolandene, sier Jørgen Abildgård i Energistyrelsen.

Norges sjefsforhandler Harald Dovland sier at Norge for sin del ikke har noen bastante holdninger til disse spørsmålene, og kan være åpne for flere løsninger.

Naturvernforbundet om Rovdyrmeldingen:

— Kan bli meget pinlig for Norge

Naturvernforbundet vurderer å innklage

Norge for brudd på Bern-konvensjonen.

Årsaken er den nye rovdryrmeldingen som

åpner for jakt på Norges mest truede

dyrearter.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Fri jakt på gaupe. Lisensjakt på bjørn og jerv i Sør-Norge og mulig lisensjakt på ulv. Rovdyrmeldingen har sjokkert Naturvernforbundet.

— Meldingen innebærer en soleklar svekkelse av rovdryrvernet og bringer Norge tilbake til middelalderen, sier seksjonsleder Thor Midteng i

Naturvernforbundet. Han karakteriserer meldingen som «børsepolitikk».

Holder Bern orientert

Det er ikke noe nytt at Naturvernforbundet er kritisk til norsk rovdryrpolitikk. Midteng er likevel spesielt skuffet nå fordi politikken blir styrt av næringsinteresser og ikke naturfaglig kunnskap.

— Naturvernforbundet

aksepterer jakt der det tåles selv om vi aldri ser det som vår oppgave å gå inn for det. Norge har imidlertid forpliktet seg gjennom Bern-konvensjonen til å opprettholde levedyktige stammer av de fire store rovdryrene. Det betyr at hvert enkelt land har ansvar innenfor sine grenser, sier han.

Naturvernforbundet kan bare innklage Norge for Bern-konvensjonen dersom rovdryrmeldingen blir vedtatt i Stortinget. Foreløpig vil organisasjonen holde Bern-sekretariatet underrettet om den mulige norske politikken, og sammenligne med de mål Norge har forpliktet seg til gjennom både Bern- og Rio-konvensjonen.

Norge har forpliktelser

I rovdryrmeldingen åpnes det for lisensjakt på bjørn så fort ei

binne får unger på norsk side. Det åpnes også for fri jakt på gaupe og mulig lisensjakt på ulv. For at en bestand skal være ansett som levedyktig må det være mindre enn ti prosent sjanse for at arten dør ut i løpet av hundre år.

Midteng har ikke funnet mye å glede seg over i meldingen. Mest positivt er muligheter for økt utprøving av forebyggende tiltak i kjerneområdene. Slike tiltak kan være nye driftsformer, tidlig innsanking av sauen og bruk av lukstoffer.

— I tillegg er det jo positivt at det nok en gang slås fast at Norge har en selvstendig forpliktelse når det gjelder forvaltningen av disse artene, sier han.

Advokater og nøtter mot tømmerhogst

Det norske Regnskogsfondet vil bidra med nøtter og jurister for å stanse nedhoggingen av regnskog på Papua Ny Guinea.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Det norske Regnskogsfondet vil stoppe utplyndringen av regnskogene på Papua Ny Guinea. Et nytt prosjekt skal hjelpe lokalbefolkningen til å finne nye næringsveier.

Med en sammenhengende jungel større enn hele Norge er Papua Ny Guinea et av Sørst-Asias siste store tømmerreservoar. Landet har verdens tredje største sammenhengende regnskogsområde etter Amazonas og Zaire.

Hard nøtt

Nå er tømmerressursene i Thailand, Malaysia, Burma og flere andre asiatiske land i ferd med å tømmes. Dette gjør at de store tømmersekskapene ser de relativt urørte naturrikdommene på Ny Guinea som en ny mulighet. Der kan de skaffe seg hogstrettigheter for en slik og ingenting. Løfter om en skole eller en veistump er ofte nok til at lokale grupper gir fra seg rettighetene til skogen, som deretter blir hogget uten hensyn til regler om økologisk forsvarlig drift.

Som ikke det var ille nok er det også vanlig at selskapene

ikke betaler det de er pålagt å betale for skogen. Dette taper både lokalbefolkningen og staten på.

Nå vil Regnskogsfondet hjelpe lokalbefolkningen i et bestemt område med å bygge opp nye inntektskilder. Produksjon av en spesiell nøtt, okarinøtten, som er svært populær på Ny Guinea skal gi inntekter som hindrer salg av skogen. Går nøttesalget bra på hjemmemarkedet kan det bli snakk om eksport.

Dersom prosjektet blir vellykket er det meningen at det skal være modellprosjekt for nye områder.

Advokater på vakt

Papua Ny Guinea var australsk koloni fram til 1975. Dette, pluss de mange lokale befolkningsgruppene, kombinert med 869 forskjellige språk gjør at landet

så langt har vært dårlig administrert. Rettsapparatet er imidlertid godt og Regnskogsfondet har visst å utnytte dette ved å støtte en gruppe advokater som kjemper urbefolkningens sak mot tømmersekskapene.

— Dette har vist seg effektivt. Ofte er det nok å true med rettsak, så gir de seg, sier Lars Løvold, leder av Regnskogsfondet i Norge.

Regnskogsfondet skal satse om lag en million kroner hvert år i tre år i Papua Ny Guinea.

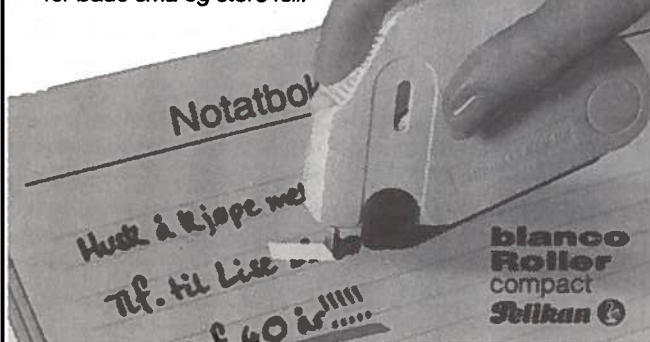
— Det kan vi først og fremst takke TV-aksjonen og NORAD for. Midler herfra, samt at vår Asia-koordinator er en ekspert som har bodd på Ny Guinea i flere år, gir oss ryggrad til å gjøre en seriøs jobb der, sier Løvold til N&M Bulletin.

Naturvernforbundet anbefaler Grønt Kontor

løsemidler

trenger du ikke bruke når du gjør feil. Glem flasken med korrekturlakk. Blanco Roller korrigerer helt tørt. Dermed kan feilen rettes med en gang - uten venting. Enkelt, raskt og renslig.

Blanco Roller leveres i to versjoner
- med eller uten refill.
Hver av dem i to bredder,
- for både små og store feil!

Markedsføres av: Henkel Nordic Office Supplies AB, - Postboks 468, 1401 SKI,
Tlf.: 64 86 87 10, Fax: 64 86 87 14.

DIN NYE LEVERANDØR AV KOPIMASKINER

♦ Kopimaskiner	♦ Printer
♦ Telefaxer	♦ Datamaskiner
♦ Scanner	♦ Modemer
♦ Skjermer	♦ Software

Importør av Nashuatec kopieringsmaskiner/telefax.

Copy Center AS

Gjerdrumvei 21 - 0881 OSLO Tlf: 22 23 03 23 Fax 22 23 70 23

Vil du bli medlem i
Naturvernforbundet?
Kontakt oss!

Tlf. 2271 5520
Fax 2271 5640

Naturvernforbundet anbefaler Grønt Kontor

Velg svanemerkede
kopimaskiner

TOSHIBA
Gjør jobben bedre

Importør: ♦ Scribona Norge AS, Toshiba kopi/fax

Grønt kontor

Grønt kontor er håndboka for deg som vil bidra til et grønnere kontor. Naturvernforbundets og Miljøheimevernets nye hefte er fullt av tips og ideer om hvordan du kan legge om kontordriften i grønnere retning. Heftet tar for seg alt fra fysiske forhold på arbeidsplassen til bruk av utstyr og rekvisita. Du får også nyttige miljøtips om kantinedrift, avfall, rengjøring og transport til møter eller kurs. Telefon 22 71 55 20. Fax 22 71 56 40.

☐ Jeg bestiller heftet Grønt kontor. Pris kr. 50,-

☐ Jeg bestiller heftet til medlemspris. Pris kr. 40,-
Mitt medlemsnummer er:

Vi gir kvantumsrabatt. Ta kontakt!

Kan sendes
ufrikt i Norge
Naturvern-
forbundet betaler
posten.

SVARSENDING
Avtalenr. 152 220/5
NATURVERNFORBUNDET
Grünerløkka postkontor
0505 Oslo

NORSK FINPAPIR

KLATREr STADIG HØYERE PÅ KVALITETSSKALAEN

CARAVELLE
MEDIUM BÆSTRØKET OFFSETPAPIR

CARAT
PIGMENTERT OFFSETPAPIR

NORCOPY
KOPIERINGSPAPIR

Miljøvennlig norsk finpapiir
for offsettrykkerier og
kontorkopiering
- med god kjørbarehet.
Kontakt oss for papir-
prøver/mer informasjon.

NORSK FINPAPIR

Boks 25, 1701 Sarpsborg. Telefon: 69 11 89 90. Telefax: 69 11 82 30. Telex: 72 843

**DataCopy –
et førsteklasses
kopi- og offset-
papir**

Basberg Papir AS

Finpapiirgrossisten
Tlf. 22 30 10 00 - Fax 22 30 80 70

NITO

GUNNAR T. STRØM
Tlf. 67-903170 Fax 67-971938

Hjeldevand Anfallssjekk
Et interkommunalt avfallselskap for kommunene
Hemnes, Lurøy, Nesna, Rana, Rødøy og Trømsø.

NVO
NORSK SPESIAL OLJE

Tromsø Kommune

Anleggsseksjonen
Renovasjonskontoret

KRAFTLAGET
OPPLANDSKRAFT

AssiDomän
Scandisack

Mobil

Kalenderen

15.—26. april:

Kurs om bioenergi til oppvarming, Brandbu. Arr.: NVE og opplysningskontoret for energi og miljø, tel. 22 37 90 90.

23. april:

Møte om genteknologi og havbruk i Tromsø. Arr.: Biotechnologinemda, 22 24 87 92.

23. april:

«Bioenergi i morgendagens energimarked». Seminar i Grimstad. Arr.: Bl.a. Skogselskapet, 37 01 76 05.

24.—25. april:

Konferanse om utfasing av miljøgifter i løpet av en generasjon, Bremen, Tyskland. Mer info: Seas At Risk, 55 31 38 51.

25.—27. april:

Konferanse om human genteknologi, Oslo. Arr.: Norsk biologforening, 22 85 46 26.

26.—27. mai:

Vil tilnærmingen mellom miljøvern og helsevern fortsette? Konferanse i Oslo. Arr.: Teknisk hygienisk forum, 22 38 48 50.

29. april—1. mai: Copenhagen Waste & Water'97. Internasjonal miljøkonferanse i København. Arr.: Bl.a. EEA og Miljøstyrelsen.

13.—15. mai:

Internasjonal konferanse om fornybar energi, Linz. Arr.: CFI congress & fair international, +4-1-310 2007.

24.—25. mai:

Vassdragstreff ved Svartangen, befarung til Daleelva. Arr.: Daleelvas Venner, 33 11 32 30.

31. mai—1. juni:

Vernegruppa for Tøvdalsvassdraget arrangerer treff. Tlf. 37 03 16 95.

1.—5. juni:

Internasjonal konferanse om miljøforurensning og radioaktivitet i Arktis. Avholdes i Tromsø. Arr.: Statens strålevern og AMAP, 22 57 36 36.

5.—8. juni:

Naturvernforbundets landsmøte, Røros. Tel. 22 71 55 20.

8.—11. juli:

Konferanse om energieffektivitet i industrien. New York. Mer info: American Council for an Energy-Efficient Economy, 001 202 429 8873.

9.—20. juni:

Partskonferanse for avtalen om internasjonal handel med truede arter, Harare.

10.—11. juni:

Kurs om bioenergi til oppvarming, Brandbu. Arr.: NVE og opplysningskontoret for energi og miljø, tel. 22 37 90 90.

28. juli—7. august:

Forhandlingsmøte om ny avtale under klimakonvensjonen, Bonn.

8.—10. august:

Vassdragstreff i Skjåk. Folkemøte med rikspolitikere og turer i Ottadalen. Arr.: Vern Øvre Otta, 61 21 42 58.

9.—10. august:

Miljøtreff mot gasskraft i Øygarden. Arr.: Fellesaksjonen mot gasskraftverk, 22 36 17 13.

26.—29. august:

Environment Northern Seas-konferanse, Stavanger. Arr.: ENS'97, 51 87 00 50.

1.—5. september:

Ministert møte i Spania i tilknytning til Oslo- og Pariskommisjonene.

7.—8. oktober:

Nordisk bioenergikonferanse 1997. Arr.: Norsk bioenergiforening, 63 84 04 14.

20.—31. oktober:

Siste forhandlingsmøte om ny avtale under klimakonvensjonen, Bonn.

4.—5. november:

Fagseminar om kloakkrensning og slambehandling i Grimstad. Arr.: Høgskolen i Agder og Grimstad kommune, 37 25 04 26.

1.—12. desember:

Tredje partskonferanse under klimakonvensjonen, Kyoto.

Miljøgifter skaper mordere

Forbrytere har høyere innhold av miljøgifter i kroppen enn andre. Masse-mordere er i en særstilling.

Lederen for institutt for biososial forskning i Washington, Alexander Schauss, mener det er en tydelig sammenheng mellom innholdet av miljøgifter og kriminalitet, skriver den svenske avisen Miljöaktuellt.

Schauss har nylig vært i Sverige og fortalt om hvordan tyve års analyser av kriminelle taler sitt tydelige språk. Gjennom håranalyser av 90 000 personer har Schauss konstatert at forbrytere har forhøyede manganverdier i kroppen og

ubalanse av kopper, kadmium, bly og sink. Mønsteret er særlig tydelig hos masse-mordere.

James Oliver Huberty myrdet 21 mennesker på en McDonald's bar. Kadmiuminnholdet i kroppen hans var 30 ganger høyere enn normalt. Masse-morderen Charles Manson hadde det høyeste manganinnholdet Schauss noensinne har målt. ■

Sagt og skrevet

Ikke bland dere!

«Utbygging av gasskraftverk er ingen sak for kirken. Biskopene bør holde seg til andre ting som de har større forutsetning for å uttale seg om. (...) de kaster seg inn i valgkampen til fordel for KrF og SP.»

Hans Otto Robbestad, sekretær for APs gruppe i Hordaland fylkesting til Aftenposten.

Skaperverket

«Hvis jeg skal ekskluderes fra kampen for skaperverket, da har de stengt meg inne i et lukket rom som jeg ikke vil være i.»

Biskop Ole D. Hagesæther i Bjergvin til Vårt Land.

Kall

«Hvis noen føler seg kallet til å lenke seg sammen er det ikke et kall fra meg.»

Ole D. Hagesæther til Vårt Land.

Synd

«Det er ikke synd å være tilhenger av gasskraftverk. Men spørsmålet om utslipp av klimagasser berører etikken så sterkt at kirken både kan og bør si fra.»

Ole D. Hagesæther til Vårt Land.

Sympati

«Naturvernforbundet trenger all vår støtte for å vekke politikerne. Akkurat i denne saken har de betydelig sympati fra vår side.»

Fungerende biskop i Stavanger, Per Frich Høydaal kommenterer gasskraftverkene til Vårt Land.

Bestefar-syndromet

«Velkommen etter!»

Kåre Willoch om biskopenes gass-engasjement til Dagbladet.

Folksomt mot gass

— Statsminister Jagland bør lytte til argumentene fra hundrevis av motstandere mot gasskraftverk, sier Åsne Berre Persen i Fellesaksjonen mot gasskraftverk.

— I løpet av den siste måneden har 500 sagt seg villige til å bruke sivil ulydighet i kampen mot gasskraftverk i Øygarden. I tillegg har mange hundre deltatt på folkemøter. Bare i Oslo møtte 300 engasjerte mennesker opp, sier hun.

Totalt er det opprettet lokale motstandsgrupper ti steder i landet. De skal mobilisere motstandere og samle inn penger. Marsj mot gasskraftverk og

miljøtreff i Øygarden står også på vårens og sommerens program.

— Det er fremdeles mulig å stanse byggingen av gasskraftverk, mener Persen, og viser til massemobiliseringen mot spesialavfallslager på Dovre i 1992.

— Da gikk miljøvernminister Thorbjørn Berntsen tilbake på utbyggingsplanene selv om prosessen var kommet langt. ■

Kirke-standpunkt om gasskraft i september

Hans Morten Haugen i Kirkerådet har merket stor interesse etter oppslaget om kirkens holdning til gasskraftverk, i forrige utgave av N&M Bulletin. Han understreker at avgjørelsen om formen på kirkens engasjement, og en eventuell innmeldelse i klimaalliansen, ikke vil bli avklart før i september.

— Er ikke det i seineste laget?

— Vi mener både Kirken og miljøkampen er tjent med en grundig og ryddig behandling — det er tross alt 85 prosent av det norske folk som er medlem hos oss, sier Haugen.

Bispedømmerådet vil sannsynligvis uttale seg om disse spørsmålene i løpet av mai. ■

Vekst i bioenergi truer naturen

I Sverige går debatten om biobrensel høyt etter vedtak om å bygge ned kjernekraften. Sören Svensson, docent ved institutt for økologi ved universitetet i Lund etterlyser i Dagens Nyheter en konsekvensanalyse for naturen når energitilgangen skal legges om til biobrensel. Han er langt fra optimist verken på vegne av naturen eller for muligheten for redusert forbruk: «Kan man selge energi med

lønnsomhet kommer energi til å bli produsert på det åpne markedet. Energiproducentene kommer som konsekvens av dette også til å stimulere produksjon og virksomheter som øker markedet for energi, enten det gjelder elektrisitet, olje, bensin eller andre lønnsomme alternativ.

Vi kan med sikkerhet forutsi uforandret eller økt energiforbruk i løpet av de kommende tiår. ■

FRIONOR

P.b. 195, 1324 Lysaker

Norsk Romsenter
NORWEGIAN SPACE CENTRE

Lilleborg

Nordlys

RENOVEST
— på lag med naturen!

Markveien 44, 8400 Sortland
Tlf. 76 12 25 77 Fax 76 12 35 77

MiljøLab

KEV
KRISTIANSAND ENERGIVERK AS

**Annonser i
N&M
Bulletin!**

Halverte utslipp og mer stillegående fly – det er bare begynnelsen...

SAS MARKETING SUPPORT, STONY ARIEL 97

Flyet er en belastning for miljøet, men også nødvendig for at samfunnet skal fungere. Derfor satser vi store ressurser for så langt som mulig å minske miljøbelastningen vi tross alt står for.

De siste 30 årene har vi blant annet forbedret drivstoffeffektiviteten og redusert utslippene til det halve. Den opplevde støyen fra dagens moderne fly er bare halyparten så høy som hos eldre DC-9.

Åpenhet er en forutsetning for at miljøarbeidet skal gi

resultater, både for oss og verden rundt oss. Det handler om å redegjøre for hva som er gjort, og på den måten bidra til nye idéer og øket innsikt om hva som behøves for å minske miljøbelastningen ytterligere i fremtiden.

Nå kan du følge vårt arbeide i detalj i miljørapporten for 1996. Les blant annet om hvordan vi går videre for å minske støy og utslipp, og om vårt store prosjekt på 50 punkter som berører miljøforbedringer ombord.